

Tóth István György emléke

Szívszorítóan tragikus hirtelenséggel ment el közülünk élete delén Tóth István György, az Intézet osztályvezetője, 1990-től a *Történelmi Szemle* szerkesztőségének tagja, rovatvezetője, 1999-től, Szakály Ferenc halála óta felelős szerkesztője. Hosszan lehetne sorolni a hazai és külföldi egyetemeket, ahol diplomát szerzett, majd tanított, az ösztöndíjakat, amelyeket neves alapítványoktól nyert el, tisztségeit, amelyeket a hazai és a nemzetközi tudományos életben betöltött és a szerkesztőségeket, amelyeknek munkás tagja volt. Az alma mater, az *Eötvös Loránd Tudományegyetem* indította útjára, hallgatója volt a nancy-i egyetemnek, ahol két diplomát szerzett. Tanulmányainak befejezését követően Budapesten lett bölcsészdoktor, majd két évtizeddel később Debrecenben habilitált.

Amikor élete első és utolsó munkahelyén, a *Történettudományi Intézetben* 1981-ben munkába állt, még itt volt mindenki a régi nagy generációkból. Mellettük sajtótította el a szakma mesterfogásait. És kezdettől fogva ott volt abban a körben, amely Szakály Ferenc körül, a kora újkori kutatás megújuló műhelyként formálódott. Rövid idő alatt – többek között a 18. század történetét kutató nemzetközi társaság elnökségi tagjaként, majd főtítkárhelyetteseként – ismertségre és elismertségre tett szert a nemzetközi történész világban. Anyagismerte, nyelvtudása, elemzőkészsége, imponáló munkabírása és céltudatossága vitték egy negyedszázad alatt őt mind előrébb pályatársai körében.

Egyformán művelte a szakmát a szó hagyományos és modern értelmében. Hagyományosan, mert művei széles körű, sokéves kitaró munkával feltárt forrásbázisra épültek, elemzéseiben a forráskritika klasszikus módszereit alkalmazta. Tanulmányai széles nemzetközi összefüggésekbe ágyazva, összehasonlító módon tárgyalták a nemzeti történelem fontos kérdéseit. Ugyanakkor alkotó módon alkalmazta az európai és az amerikai történetírásban tért hódító új szempontrendszeret. Figyelme, érdeklődése számos témára terjedt ki, de a középpontban mindvégig a 17–18. századi hazai múlt társadalmi, művelődési és vallási viszonyai, papok, kismesek, katonák, parasztok és polgárok kapcsolatrendszere, mindennapi élete érdekelte. Az aprólékos, sok időt igénybe vevő, míves forrásfeltárás – a magyarországi misszionáriusok páratlan fontosságú jelentései – mellett egyazon lendülettel készített szintéziseket, szerkesztett nagy ívű összefoglaló nemzeti történelmet. Vitapartnerként, előadóként – függetlenül

attól, hogy éppen németül, angolul vagy franciául kellett előadnia – úgy tudott határozott lenni, hogy megőrizte visszafogottságát. Miközben gondosan ügyelt a stílusra. Tanárként biztos megérzéssel választotta ki a tehetségeket, segítette, biztatta tanítványait. Éppen úgy, ahogyan szerkesztőként a *Történelmi Szemlé*-nél, vagy a *Rubicon*nál, később a *Histórián*ál foglalkozott a hozzá került írásokkal.

Miközben heteket töltött Rómában a vatikáni levéltárakban, olvasta és szerkesztette pályatársai tanulmányait, egész szemesztereken át tanított Németországban (Freiburg), Franciaországban (Párizs) és az Egyesült Államokban (Columbia, New York), mindenekelőtt azonban kedvenc katedróján a *Közép-Európai Egyetemen*. Konferenciák tucatjain tartott előadásokat szerte a világban, de mind sűrűbben hallatta szavát az Intézet ügyeiben is. Aligha lehetett kérdéses, hogy személyében a magyar történettudomány markáns vezető egyénisége nőtt fel, akire nem csupán figyelni illik, de figyelni is kell.

És így ment el hirtelen, visszavonhatatlanul a Sydneyből hazavezető úton. Szellemissége, munkái őrzik az emlékét, így van itt közöttünk.

A Szerkesztőbizottság és a szerkesztőség